Vlaams Parlement

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 18
van **ELKE SLEURS**
datum: 18 juli 2019

---

aan **JO VANDEURZEN**
VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Woonzorgcentra - Mond- en tandzorg

Ongeveer een jaar geleden, tijdens de commissievergadering van dinsdag 5 juni 2018, ging ik met de minister in debat over mond- en tandzorg bij ouderen in woonzorgcentra (wzc's) en over het feit dat die te wensen overliet. We zijn vandaag ongeveer een jaar verder en de problematiek duikt opnieuw op in de pers: één op de drie van de bewoners van wzc's boven de leeftijd van 70 jaar gaat nooit naar de tandarts, slechts één op de tien krijgt nog preventieve mondzorg. Dat blijkt uit een analyse van de Onafhankelijke Ziekenfondsen. Van de ouderen die nog thuis wonen zonder thuiszorg, gaat zeven op de tien naar de tandarts. De Onafhankelijke Ziekenfondsen pleiten voor een kwaliteitsindicator rond mond- en tandzorg in wzc's. Dergelijke indicator binnen de bestaande projecten rond kwaliteitsindicatoren in de wzc's is belangrijk om de (preventieve) mond- en tandzorg te monitoren. Het zet bovendien de wzc's ook aan om werk te maken van een gestructureerd beleid hieromtrent.

Begin 2019 hebben wzc's de mogelijkheid gekregen om een procesbegeleider mondzorg onder de arm te nemen om hen te helpen bij een betere mondgezondheid voor hun bewoners. Er zijn op dit moment acht profielen die deze opleiding hebben gevolgd. Op basis van een draaiboek kunnen procesbegeleiders met onderbouwde methodieken en ondersteunende tools een goed mond- en tandzorgbeleid implementeren. Om de drie maanden moet de procesbegeleider een formulier invullen voor kwaliteitsbewaking waarin vragen over het proces moeten worden beantwoord. Daarnaast komen er ook steekproefbevragingen bij de procesbegeleider alsook bij de deelnemende wzc's.

1. Kan de minister een overzicht geven, per provincie, van wzc's die een beroep doen op een dergelijke procesbegeleider mondzorg?
2. Wat zijn de voorlopige bevindingen die uit die bevragingen van de procesbegeleiders zijn gekomen? Welke lessen moeten we hieruit trekken? Wat zijn de verbeterpunten en hoe plant de minister deze aan te pakken?
3. Wat kan er nog worden gedaan om het project van procesbegeleider mondzorg bij de wzc's te stimuleren?

JO VANDEURZEN
VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

ANTWOORD
op vraag nr. 18 van 18 juli 2019
van **ELKE SLEURS**

---

1. Momenteel hebben 220 woonzorgcentra zich ingeschreven, waarvan 80 WZC opteren voor het thema mondgezondheid, 63 voor psychofarmaca, 46 voor ondervoeding en 31 voor valpreventie. Dit maakt mondgezondheid het populairste thema binnen het breder project 'Procesbegeleiding Zorg en Welzijn'. De indeling voor mondzorg per provincie ziet er als volgt uit:
    - 13 WZC in Vlaams-Brabant,
    - 12 WZC in Antwerpen,
    - 7 WZC in Limburg,
    - 31 WZC in Oost-Vlaanderen en
    - 17 WZC in West-Vlaanderen.

    Een overzicht van de 80 ingeschreven WZC is in de bijlage toegevoegd.

2. De eerste procesbegeleider mondzorg is gestart in februari 2019. Momenteel is het te vroeg om een degelijke evaluatie te kunnen uitvoeren. Op basis van de kwaliteitsverslagen die de procesbegeleiders doorheen het project bijhouden en de formulieren voor kwaliteitsbewaking die driemaandelijks worden ingevuld, komen volgende bevindingen voort:

    - De woonzorgcentra zijn erg gemotiveerd om aan de slag te gaan met mondgezondheid. Er wordt echter wel aangehaald dat er nog een grote stap moet gezet worden alvorens mondzorg een vanzelfsprekend onderdeel van de dagelijkse zorg wordt. Niet alleen de directie, maar ook de intermediaire zorgverleners (zorgkundigen, verpleegkundigen, e.a.) zijn zich ervan bewust dat verandering nodig is. Er wordt toegegeven dat de mondhygiëne van de bewoners regelmatig verwaarloosd wordt.

    - Bij de train-the-trainersopleiding zijn de intermediaire zorgverleners over het algemeen enthousiast om bij te leren over mondgezondheid en participeren actief. Er worden vragen gesteld en hun angst om in de mond te kijken blijkt snel te verdwijnen. Procesbegeleiders geven aan dat de kennis voorafgaand aan de opleiding beperkt is.

    - Voornamelijk bij intermediaire zorgverleners actief op afdelingen voor personen met dementie, is de vraag naar tips erg groot. Zij ondervinden immers erg veel moeilijkheden om mondzorg dagelijks uit te voeren bij hun bewoners. Er werd dan ook een aparte vormingsmodule ontwikkeld door Gezonde Mond voor afweergedrag bij mondzorg. Ook procesbegeleiders schenken extra aandacht aan dit thema, op vraag van het WZC. Sommige intermediaire zorgverleners actief op een afdeling voor personen met ernstige dementie geven ook aan dat tijdsgebrek het moeilijk maakt om mondzorg te bieden.

    - Tot nu toe werd geen enkele negatieve opmerking ontvangen over de samenwerking tussen de procesbegeleiders en de mondzorgcoördinatoren. Eén van de voorwaarden voor deelname, is het vrijstellen van een mondzorgcoördinator voor 0.2 VTE. Ook hieromtrent werden nog geen problemen ondervonden.

- De kans op onbegrip omtrent de zorg voor gebitsprothesen (het reinigen van de gebitsprothesen met neutrale vloeibare zeep i.p.v. tandpasta, het droog bewaren en het niet dragen van de gebitsprothese gedurende de nacht) wordt gemeld. Dit onbegrip komt voort uit een beperkte kennis omtrent de dagelijkse mondzorg van zowel familie, bewoner als zorgverlener.

- De Mondzorglijn is een participatief model, wat wil zeggen dat het project wordt aangepast aan de noden en wensen van het WZC. We ondervinden dat het project binnen sommige woonzorgcentra trager evolueert dan verwacht. In juli en augustus ligt het project in vele woonzorgcentra stil.

- Eén van de doelstellingen van De Mondzorglijn is het begeleiden van de bewoners naar het reguliere professionele mondzorgcircuit. Om dit mogelijk te maken, worden tandartsen in de omgeving gecontacteerd. Hierbij wordt het project bekendgemaakt bij de tandartsen en wordt de vraag gesteld of ze bereid zijn om zorgvragers te ontvangen in hun kabinet of naar het WZC te komen indien nodig. De responsgraad ligt erg laag.

- De procesbegeleider met de meeste ervaring binnen het project, meldt dat de kennis over de mondzorg duidelijk gegroeid is binnen een WZC dat wordt begeleid. Ook wordt er door het WZC initiatief genomen om mondzorg effectief op te nemen in de algemene zorg en een jaarlijkse preventieve tandcontrole in te voeren bij de bewoners.

Niettegenstaande de motivatie en inzet van de reeds operationele procesbegeleiders, blijft het tot op heden moeilijk om zelfstandige procesbegeleiders te vinden onder de Vlaamse tandartsen en mondhygiënisten. Hoewel alle mogelijke kanalen ter bekendmaking werden aangewend, zien we dat de functie in zijn huidige vorm de professionele intermediaire zorgverleners nog niet voldoende kan overtuigen om dit als aanvulling of gedeeltelijke vervanging van hun huidige beroepstaken op te nemen. De redenen hiervoor zullen terdege onderzocht worden, om van hieruit een voorstel in te dienen om het aantrekken van procesbegeleiders te verbeteren.

We verwijzen ook graag naar conclusies en aanbevelingen van uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek (https://biblio.ugent.be/publication/1085832), het Pilootproject "Mondzorg voor personen met bijzonder noden" en "Haalbaarheidsstudie mondzorg voor personen met bijzondere noden (HBN)". De eindrapporten zijn te vinden op de website van Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering: https://www.riziv.fgov.be/nl/publicaties/Paginas/mondzorg-bijzondere-noden.aspx#.XTWJ9vIzaUl

Het is nog te vroeg om lessen te trekken of verbeterpunten te formuleren aangezien het implementatieproces ongeveer twee jaar duurt en de woonzorgcentra die reeds gestart zijn max. 5 à 6 maand bezig zijn. Meer dan de helft van de woonzorgcentra zullen pas in het najaar starten. De eerste 8 maanden dienen voornamelijk om een basis te leggen voor een goed mondgezondheidsbeleid, het proces te initiëren, om dan na 8 maanden echt te starten. Uit wetenschappelijke studies blijkt dat het implementeren van nieuwe zorgprocessen m.b.t. mondzorg beperkte positieve gevolgen heeft op korte termijn maar dat het bijzonder belangrijk is om blijvende inspanningen te leveren voor het borgen op lange termijn. Kennis verhogen lukt aardig, vaardigheden aanleren verloopt wat moeilijker en gedragsverandering bekomen bij alle betrokkenen blijft de grootste uitdaging.

Een eerste beleidsaanbeveling is het hebben van een indicator rond mondgezondheid binnen de woonzorgcentra een belangrijke incentive voor het verbeteren van de mondzorg. Deze indicator kan opgenomen worden binnen de VIP² Woonzorgcentrum indicatoren die jaarlijks worden bijgehouden.

3. Zoals eerder vermeld, is mondzorg op heden binnen het project 'procesbegeleiding voor preventie in woonzorgcentra' het meest populaire thema. Dit illustreert de nood aan mond- en tandzorg in de Vlaamse en Brusselse woonzorgcentra, zoals aangehaald in het artikel.
   Het Vlaams Instituut Mondgezondheid ondervindt, in tegenstelling tot het groot aantal geïnteresseerde woonzorgcentra, echter moeilijkheden om voldoende procesbegeleiders te vinden voor het project. Daarom wordt het project op heden niet meer actief gepromoot bij de woonzorgcentra, maar wel bij tandartsen en pas afgestudeerde mondhygiënisten om als procesbegeleider aan de slag te gaan.

   Het project werd gepromoot via persartikels, door de koepels ouderenzorg en de Vlaamse overheid. Eens het tekort aan procesbegeleiders is ingevuld, kan het project opnieuw langs diezelfde kanalen gepromoot worden bij de woonzorgcentra. We kunnen ook bijkomende promotiekanalen inschakelen, zoals de Logo's, de procesbegeleiders en de opgestarte WZC.

   Een intervisie op niveau van de procesbegeleiders alsook op niveau van de deelnemende woonzorgcentra zal in 2020 worden georganiseerd. Verder wordt het project zo laagdrempelig mogelijk gemaakt door de opleiding voor het mondzorgteam, het draaiboek en de ondersteunende materialen permanent aan te passen op basis van de feedback die de woonzorgcentra, de betrokken intermediaire zorgverleners en bewoners en de procesbegeleiders aanleveren. Het draaiboek en alle ondersteunende materialen zijn overigens gratis ter beschikking voor alle woonzorgcentra die zonder procesbegeleider aan de slag wensen te gaan.

   Vanaf 1 januari 2020 is elk WZC verplicht om over een beleid rond mond- en tandzorg te beschikken (zie het nieuwe woonzorgdecreet dat op 28 juni 2019 goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering). Procesbegeleiding kan hen hierbij helpen of de WZC kunnen zelf aan de slag met het beschikbaar draaiboek op www.gezondemond.be.

BIJLAGE

Overzichtslijst ingeschreven WZC voor procesbegeleiding mondgezondheid